

آداب و حکم ایرانی

در هر حال امروز از علوم و معارف ایران باستان «پیش از اسلام» آثار فوق العاده و زیادی در دست ما نیست - هر طور شده - سوخته اند یا بآب دجله شسته و غرق کرده اند - اثر علمی مهمی از تمدن و معارف شش هزار ساله ایران بدست رس فرزندان وی نمانده است آنچه میتواند ایرانی بدان مباحثات و سرفرازی نماید تأثیر فراوانی است که فکر او بعد از اسلام در شئون علمی عرب نموده بعدی که فرزندان عرب و ناطقین بالضاد در مدارس ایرانی زانو بزمین زده زبانت و آداب و حکم و معارف خود را از او فرا گرفته اند عالم علمی عرب تا ابد مرهون خدمات و زحمات مردان بزرگ و دانشمندان سترک ایرانی بوده و خواهد بود.

که نام چند تن از ستارگان آسمان دانش و علم میباشد ذکر میشود :

روزبه (ابن المقفع) سیبویه - ابوسهل - فضل بن نوبخت - فراء - عبدالله بن احمد خردادبه - ابو جعفر آجری طبری - ابو اسحق استخری - ابو علی بازاریار خراسانی ابوالفرج اصفهانی - ابن عمید - عبدالحمید کاتب - حمزه اصفهانی - بهزاد - سیرانی نحوی - محمد بن عمران خراسانی - ابوبکر خوارزمی - صاحب عباد - ابوعلی فسائی ابونصر فارابی - بدیع الزمان همدانی - عبدالقاهر جرجانی - ابوعلی مسکویه نعلبی ابوریحان - ابن فقیه همدانی - زهخشری - ابوالفتح شهرستانی - عماد اصفهانی نجم الاثمه استرآبادی - ابن مصطفی رازی - فیروز آباد صاحب قاموس - تفتازانی میرسد ستریف جرجانی - ابوعلی بن سینا - خواجه نصیرالدین طوسی

از علوم و معارف ایران باستان (پیش از اسلام) چیزی قابل توجه در دست نیست جز آنچه که بزبانهای مختلف نقل و باقی مانده که اخیراً مجموعه ای از آداب و حکم ایرانی بدست آمده که معلوم هینماید تاجه اندازه در علوم و معارف عرب تأثیر داشته این مجموعه نفیس بنام پندنامه انوشیروان تصنیف بوزرجمهر حکیم - سؤال کننده - انوشیروان - جواب دهنده - بوزرجمهر میباشد.

ما برای خدمت به عالم علم این رساله را فراهم آورده - برشته تحریر کشیده و
 بمحضر استاتید علم و ادب تقدیم میداریم امید آنکه این خدمت نیز مقبول واقع شود.
 که کلید گنج سعادت قبول اهل دل است

سؤال انوشیروان - برخواست مردم چه واجب تر .

جواب بوزرجمهر - حکمت و دانش آموختن

س - بر جوانان چه چیز واجب تر است

ج - هنر آموختن

س - از جوانان چه چیز نیکوتر است

ج - شرم - دلاوری ، راسته گوئی

س - از مردان چه چیز زشت تر است

ج - هتر خریش پیش مردمان گفتن

س - بر پیر مردان چه چیز واجب تر است

ج - فرمانبرداری و طاعت کردن

س - از پیران چه چیز نیکوتر است

ج - از بدی دور شدن و بصحبت نیکان پیوستن

س - در گیتی چه کسی خوار و ذلیل تر است.

ج - نادان و جاهل

س - در گیتی چه کسی ارجمند و عزیز تر است

ج - دانا و عالم

س - خوش بختی از چه خیزد

ج - از دور بودن از بدی و نزدیک شدن به نیکی

س - بدبختی از چه خیزد

ج - بانااعلان معاشرت کردن و از آنان پرهیز نمودن

س - دانا چه کند که همه جا بزرگ باشد

ج - مردم را عزیز و ارجمند دارد تا همه جا بزرگ باشد

س - از مردم دانا کدام ارجمند تر است

ج - آنکه گفتارش راست باشد

س - از خردمند چه نیکوتر است

ج - لغزندگان را معذور داشتن و عفو نمودن

س - از عیبهای مردمان کدام بدتر است

ج - آنکه عمر در صحبت بانادان گذراند

س - تدبیر کارها از که برسیم

ج - از مردمان دانا

سؤال - برای بدست آوردن علم و دانش باید چه بکنیم

جواب - چهار خوی از چهار حیوان فرا گیرید

الف : مانند کلاغ صبح زود از خواب بر خیزید

ب : چون مورچه در فرا گرفتن علم حریص و مولع باشید

ج : همچون سگ پیش استاد و معلم و دانشمندان چابک و سوس شوید

د : بسان خر در سختی های روزگار بردبار و صبور گردید تا علم و دانش را بتوانید

بچنگ آرید.

س - کارها بکوشش است یا بقضا

ج - کوشش سبب قضا میشود

س - چه بکنیم که دارا و توانگر شویم

ج - قناعت

س - فقر و ناداری ز چه چیز تولید میشود

ج - از کاهلی و تنبلی

- س - مالرا چگونگه باید صرف کرد
- ج - مالرا نباید نهاد و بیهوده هم نباید صرف کرد
- س - از چه کسی باید دوری کرد
- ج - از مردمان دورو و چاپلوس و سبک
- س - از چه چیز برهیز کنیم ج - از شوخی - فحش - ناسزا
- س - نشان شجاعت و دلبری چیست
- ج - عفو و بخشش پس از ظفر و پیروزی
- س - وفا از چه خیزد ج - از حق شناسی
- س - چه کنیم که مردمان ما را دوست بدارند
- ج - مردمان را دوست بدارید و دروغ نگوئید
- س - نشان دوست بد چیست
- ج - آنکه خطاهای تورا بیوشاند و از اندرز تودریغ دارد
- س - چه چیز مرد مرا بی هروت نماید
- ج - دانا با نرا و عالمان را تکبر. مردان را دروغ گفتن پیران را طمع
- س - از قضاة و دادرسان کدام بهتر است ج - آنکه عادلتر است
- س - برای دادرس و قاضی چه چیز لازم تر است
- ج - اینکه آنچه را بر خود نمیپسندد بر دیگران نپسندد
- س - در جهان چه چیز بهتر است *شکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*
- ج - نیکی نمودن با مردمان *رساله جامع علوم انسانی*
- س - بهتر چیزی که روزی بندگان خدای میشود چیست
- ج - عقل و خرد مادرزاد که بواسطه آن زندگی کند
- س - اگر عقل و خرد نداشته باشد
- ج - ادب و دانش که خود را بدان زینت دهد
- س - اگر ادب و دانش بدست نیآورد
- ج - دارائی و ثروتی که عیوب او را بیوشاند
- س - اگر دارائی و ثروت نیز بچنگ نیآورد
- ج - يك مرگی که آسوده و راحتش سازد.